

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích

Archiv obce Nadryby

1902–[1945]

Inventář

EL NAD č.: 723

AP č.: 352

Mgr. Jiří Kříž, Mgr. Zuzana Ferencíková

Plasy 2018

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archiválií	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	4
III. Archivní charakteristika archivního fondu	4
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	5
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky	5
Seznam použitých pramenů a literatury	6

Přílohy:

Příloha č. 1: Seznam doložených starostů a vývoj počtu obyvatel a domů v obci	7
Příloha č. 2: Seznam použitých zkratk	8

Inventární seznam	9
--------------------------	----------

I. Vývoj původce archiválií

Původce archiválií fondu Archiv obce Nadryby zpřístupňovaných tímto inventářem je: Obecní úřad v Nadrybech, 1850–1945.

Obec Nadryby leží 12 km severovýchodně od Plzně na levém břehu řeky Berounky na stejnojmenném katastrálním území v nadmořské výšce 316 m. Podle Antonína Profouse existují dvě pravděpodobné varianty vzniku jména obce. Jedna vychází z existence lokality Rybí. Ves nacházející se v její blízkosti, ale polohopisně výše, se tak začala označovat Nadryby. Podle druhé vzniklo pojmenování od osobního jména Nadryba (ves rodiny Nadrybů).

Nejstarší doložená písemná zmínka o obci pochází z roku 1216, kdy Oldřich Držislav z Litic daroval ves plaskému klášteru. Není známo, jak dlouho klášter Nadryby vlastnil. V listině z roku 1250, potvrzující klášteru jeho majetky, uvedeny nejsou a ve 14. století již prokazatelně patřily pražskému arcibiskupství. Podle smlouvy z roku 1530 získalo město Rokycany od arcibiskupství vesnice Litohlavy, Újezd a Nadryby. V roce 1623 byly Rokycany potrestány za připojení se ke stavovskému povstání ztrátou svého majetku. Mezi zkonfiskovanými vesnicemi byly i Nadryby, které císař Ferdinand II. věnoval 3. května 1623 plaskému klášteru. Město Rokycany se snažilo získat vesnice zpět, avšak ty už zůstaly součástí plaského panství až do zániku vrchnostenské správy. Posledním patrimoniálním držitelem byl kníže Klement Václav Lothar Metternich-Winneburg.

Zrušením poddanství vrchnostenská správa zanikla. Na základě tzv. Stadionova prozatímního obecního zřízení (č. 170/1849 ř. z.) se staly nejnižším správním článkem samosprávné místní obce. Vycházelo se hlavně z josefínských katastrálních obcí s tím rozdílem, že sídliště se mělo stát buď obcí, anebo součástí obce jako tzv. osada. Nadryby se staly samostatnou obcí a byly začleněny do soudního a politického okresu Plzeň v Plzeňském kraji. Ke změně došlo v roce 1942, kdy při tzv. Heydrichově správní reformě byla obec začleněna do soudního okresu Plzeň v nově vytvořeném okrese Plzeň-venkov. Ten zahrnoval soudní okresy Blovice, Rokycany a Plzeň, ovšem bez vlastní Plzně, jež byla konstituována jako samostatné statutární město. Farní správou a školou příslušela obec Nadryby do Plané. Pošta se nacházela v Chrástu, četnický dozor zajišťovala stanice v Plané.

Na základě Stadionova zřízení, následně podle rámcového říšského obecního zákona (č. 18/1862 ř. z.) a obecního zřízení a volebního řádu pro Čechy (č. 7/1864 z. z.) byl v obci volen obecní výbor s tříletým funkčním obdobím. Výbor byl desetičlenný, devět členů bylo voleno a jedno místo bylo vyhrazeno zástupci plaského velkostatku coby virilistovi. Výbor ze svých řad volil obecní představenstvo složené ze starosty a alespoň dvou radních.

Po roce 1870 usilovala obec Nadryby společně s Kostelcem o zřízení vlastní školy. Zemská školní rada jejich žádosti vyhověla a roku 1873 povolila obecnou školu v Nadrybech, pro kterou byla upravena obecní pastouška, nahrazená v roce 1924 moderní budovou za 120 000 Kč.

Obec vlastnila zemědělské pozemky, které propachtovávala místním rolníkům, dále lesy, cihelnu a kovárnu, postavenou v letech 1911–1912. Zaměstnávala lesního hajného, polního hlídače a přes suché letní měsíce i ponocného jako protipožární hlídku.

Na základě novely obecního zřízení a volebního řádu z roku 1919 (zákony č. 76/1919 Sb. a č. 75/1919 Sb.) bylo voleno 12členné obecní zastupitelstvo se čtyřletým (podle zákona č. 122/1933 Sb. šestiletým) funkčním obdobím. Zastupitelstvo ze svého středu volilo starostu a obecní radu. Při Obecním úřadu v Nadrybech byly ustaveny komise finanční a stavební.

Na přelomu let 1931–1932 byla vybudována kanalizace a také byla provedena elektrifikace obce, přestože přes její katastr bylo elektrické vedení postaveno již na počátku 20. let 20. století.

V obci působila od počátku 20. století hospodářská beseda. Další spolky byly zakládány až po roce 1918, a sice sbor dobrovolných hasičů, dělnická tělocvičná jednota, Sokol a lovecký kroužek. V Nadrybech byla také ustavena místní organizace Československé sociálně demokratické strany dělnické a Republikánské strany. Obec i všechny spolky volily své zástupce do místní osvětové komise.

Činnost Obecního úřadu v Nadrybech byla ukončena 5. května 1945 ustavením místního revolučního národního výboru. Prvním předsedou MNV se stal Václav Výška. Na základě vládního nařízení č. 4/1945 Sb., o volbě a pravomoci národních výborů, byl 9. června 1945 zvolen aklamací výbor nový a funkci předsedy zastával František Hyt'ha.

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Z dochovaných archiválií obecního úřadu není evidentní, kde a jakým způsobem byly ukládány. Dne 3. července 1972 byly převzaty společně s písemnostmi Základní devítileté školy v Nadrybech do Okresního archivu v Plasích. V roce 1984 byly z tohoto fondu vyčleněny do nově založeného fondu Archiv obce Nadryby (EL NAD 723).

V roce 2016 byl při výběru archiválií mimo skartační řízení na Obecním úřadě v Nadrybech předán do Státního okresního archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích parcelní protokol z let [1910]–[1945] pod př. č. 49/2016.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Archivní fond AO Nadryby o celkovém rozsahu 0,11 bm obsahuje 1 úřední knihu a 1 karton spisů. Písemnosti Obecního úřadu Nadryby se dochovaly torzovitě, proto bylo při pořádání použito umělé schéma, uvedené v Metodickém návodu na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce z 31. ledna 2000 (čj. AS/1-284/2000).

Pořádání a inventarizace proběhly na základě vyhlášky 645/2004 Sb., Metodického pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek z 12. března 2010 (čj. SOAP/006-0767/2010) včetně dodatku platného od 15. července 2014 (SOAP/006-1300/2014) a metodického návodu č. 1/2013 odboru archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra, kterým se vydávají nová základní pravidla pro zpracování archiválií.

Fond AO Nadryby tvoří parcelní protokol z let [1910]–[1945] (inv. č. 1). Ze spisového materiálu se dochoval jen rozpočet obce na správní rok 1925 (inv. č. 2) a opis českého překladu pamětního spisu z roku 1725, nalezeného roku 1898 při rekonstrukci střechy zvonice na návsi obce (inv. č. 3), v němž je zachycen popis plaského panství v první čtvrtině 18. století.

Během současné inventarizace došlo ke změně v celkové metráži, která nyní činí 0,11 bm, a v časovém rozsahu fondu na 1902–[1945]. Datace parcelního protokolu byla určena odhadem. Byl založen pravděpodobně v prvních letech 20. století a průběžně doplňován patrně až do poloviny 20. století. Jazykem archiválií je čeština. Až na drobná poškození prachem se písemnosti nacházejí ve vyhovujícím stavu, nevyžadují restaurátorský ani konzervátorský zásah.

Ve fondu MNV Nadryby (EL NAD 1301) je uložena pamětní kniha obce, která byla vedena v letech 1930–1977.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Fond AO Nadryby obsahuje jen minimum informací o činnosti obecní samosprávy. Pro bližší poznání správního i historického a kulturního vývoje obce lze využít pamětní knihu, uloženou ve fondu MNV Nadryby (EL NAD 1301).

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Fond Archiv obce Nadryby 1902–[1945] v listopadu 2016 uspořádal a inventář napsal Mgr. Jiří Kříž. Čistopis pomůcky zpracovala v lednu 2018 Mgr. Zuzana Ferenčíková ve Státním okresním archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích.

V Plasích 2. 1. 2018

Mgr. Jiří Kříž, Mgr. Zuzana Ferenčíková

Seznam použitých pramenů a literatury

I. Prameny

- Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaiserthum Oesterreich*, 1849.
- Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaiserthum Oesterreich*, 1862, Teil IV., (Nr. 13, 5. 3.).
- Sbírka zákonů a nařízení státu československého*, 1919 (částka 16., 31. 1. a 7. 2.).
- Sbírka zákonů a nařízení státu československého*, 1945 (částka 3., 5. 5.).
- Verzeichniss der Orts-Gemeinden im Königreiche Böhmen*. Prag, 1861.
- Zákony a nařízení pro Království české*, 1864 (částka 2., 16. 4.).

II. Literatura

- BUKAČOVÁ, Irena. *Architektura Jana Blažeje Santiniho-Aichla na severním Plzeňsku*. Beroun, 2012.
- CAIS, Petr. Účetní materiály kamerálního účetnictví obecní samosprávy v Čechách v letech 1850–1945 (se zřetelem k situaci v českém pohraničí). *Archivní časopis*, 2006, roč. 56, s. 249–285.
- FLÖGL, Jaroslav. *Praktická příručka pro obecní a okresní funkcionáře*. Praha, 1933.
- Historický lexikon České republiky 1869–2005*. I. díl. Praha, 2006.
- Historický lexikon České republiky 1869–2005*. II. díl. Praha, 2006.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha, 2005.
- HUBKA, Petr – NOVÁ, Kateřina. *Základní devítiletá škola 1.–5. ročník Planá 1842–1964 : inventář* [tiskem nepublikovaná archivní pomůcka]. Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích, 2007.
- CHYTIL, Alois. *Chytilův místopis Československé republiky*. III. vyd. Praha, 1930.
- MARTÍNEK, Zdeněk. Archiv obce – příspěvek k vymezení a charakteristice archivního fondu. *Archivní časopis*, 1999, roč. 49, zvláštní příloha.
- NOVÁKOVÁ, Božena a kol. *Zeměpisný lexikon ČR. Obce a sídla N–Ž*. Praha, 1991.
- PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny*. III. díl – M–Ř. Praha, 1951.
- SHELLE, Karel. *Vývoj české veřejné správy*. Ostrava, 2008.

Příloha č. 1

Seznam doložených starostů

Jan Krofta	1850–1860?
František Výška	?
Martin Výška	?–1866–?
Josef Honomychl	?–1876
Antonín Výška	1876–1879
Vojtěch Krofta	1879–1885
Jindřich Čulda (předseda správní komise)	1885
Vojtěch Karel	1885–1902
František Šimice	1903–1906
Vojtěch Šimice	1906–1909
Josef Výška	1909–1921
František Trepeš (náměstek starosty)	1921–1923
Josef Výška	1923–1927
Antonín Šimice	1927–1932
Václav Bláha (náměstek starosty)	1932–1933
Václav Bláha	1933–1945

Vývoj počtu obyvatel a domů v obci

Rok	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930
Obyvatelé	246	270	262	263	280	282	295
Domy	32	34	37	35	39	44	50

Příloha č. 2

Seznam použitých zkratek

AO	archiv obce
AS	archivní správa
AP	archivní pomůcka
bm	běžný metr
EL NAD	evidenční list národního archivního dědictví
ev. jedn. č.	evidenční jednotka číslo
inv. č.	inventární číslo
kar	karton
MNV	místní národní výbor
MV	ministerstvo vnitra
př. č.	přírůstkové číslo
roč.	ročník
ř. z.	říšský zákoník
Sb.	Sbírka zákonů a nařízení
SOA	státní oblastní archiv
SOkA	státní okresní archiv
ukn	úřední kniha
z. z.	zemský zákoník

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Ev. jedn. č.
I. Knihy			
1	Parcelní protokol <i>Pamětní kniha 1930–1977</i>	[1910]–[1945]	ukn 1 <i>MNV Nadryby</i>
II. Spisový materiál			
Spisy			
2	Rozpočet obce na správní rok 1925	1924–1925	kar 1
3	Opis českého překladu pamětního spisu z roku 1725, nalezeného roku 1898 při opravě střechy obecní zvonice; přeložil Karel Appel, farář z Plané.	1902	kar 1

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Nadryby
Značka archivního fondu:	AO Nadryby
Časové rozmezí:	1902–[1945]
Počet evidenčních jednotek:	2 (1 úřední kniha a 1 karton)
Počet inventárních jednotek:	3
Rozsah v bm:	0,11
Stav ke dni:	2. 1. 2018
Zpracovatel archivního fondu:	Mgr. Jiří Kříž
Zpracovatel archivní pomůcky:	Mgr. Jiří Kříž, Mgr. Zuzana Ferenčíková
Počet stran:	11
Počet exemplářů:	4
Schválila:	Mgr. Martina Matušková dne 2. 1. 2018 – č. j. SOAP/060-1/2018